

**Martin C. Putna: Spiritualita Václava Havla. České a americké kontexty, Sešity
Knihovny V. H. 2009/4**

Jan Lukavec; iliteratura.cz; 12.1. 2010 15:24

Když nedávno Daniel Kaiser vydal knihu *Disident Václav Havel 1936-1989*, Pavel Kosatík ve své recenzi v LN podotkl, že se u Kaisera sice dozvíme skoro na minutu přesně, kdo se kdy s kým sešel při přípravě Charty a jak se na výsledku V. Havel celkově podepsal, ale najdeme zde jen velice málo lidského vysvětlení, proč to dělal. Podle Kosatíka v knize chybí všechno, co se vymyká faktografickým popisům, například důležité ideové vlivy, které spoluvytvářely Havlův vnitřní svět. A právě tomuto Havlovu vnitřnímu světu, konkrétně jeho spiritualitě, tedy čemusi velmi intimnímu a obtížně analyzovatelnému, se naopak věnuje nevelká, ale obsahově hutná publikace literárního vědce a ředitele Knihovny Václava Havla Martina C. Putny *Spiritualita Václava Havla*.

Podle Putny má Havlova „nenáboženská duchovnost“, ostýchající se slova Bůh, své kořeny až u krajně liberální, americké unitářské církve. Její myšlenkové prostředí ovlivnilo – také prostřednictvím Charlotty Masarykové – prvního československého prezidenta T.G. Masaryka. Od něj vede Putna linii k Havlovi přes jeho otce, známého pražského „developera“ dvacátých a třicátých let, ale ve své době také aktivistu protestantské mládeže a (dle jeho vlastního svědectví) člena zednářských lóží Václava M. Havla. S touto linií se podle autora střetávají další vlivy. V mládí vliv „nekatedrového myslitele“ Josefa Šafaříka, volného souputníka existencialismu. V 80. letech pak vliv skupiny filosofů Kampademie („Akademie na Kampě“) – Zdeňka Neubauera, Ivana M. Havla, Radima Palouše a dalších. Kampademie spojovala podle Putny vliv Jana Patočky s americkou „novou vědou“, částečně související s dobovým hnutím New Age. Kampademie byla v době Havlova věznění Havlovým partnerem v korespondenčním dialogu, jehož světově proslulým výstupem se následně staly Havlovy vězeňské Dopisy Olze. Práci uzavírá kapitola o Havlově prezidentském období, nazvaná „od prezidenta myslitele k hostiteli myslitelů“. Extrémní zatížení prezidentské role nutilo Havla omezit vlastní intelektuální tvořivost. Duchovní rozměr jeho činnosti se proto projevuje jen v jakýchsi heslech či výkřicích, zpečetujících jeho prezidentské projevy – a v organizačních počinech jako Forum 2000 a Cena Vize 97. Ty Putna vzhledem k pozici, kterou zastává i k tomu, že byl několik let členem programového výboru Fora, hodnotí překvapivě skepticky: z Fora 2000 podle něj žádné „zaznamenáníhodné podněty, natožpak koncepty řešení, nevzešly“. Celkově podle Putny „Václav Havel není originálním náboženským myslitelem, jeho význam však tkví v tom, že vahou své autority pomáhá udržovat veřejný prostor otevřený pro co nejméně předsudečné myšlení o duchovních tématech.“

Putnova kniha zřejmě souvisí s jeho pobytem ve Spojených státech, který se uskutečnil díky Fulbrightově nadaci. Putna se v jeho průběhu zabýval tamním náboženským životem (důvodem Putnova odjezdu (jak napsal na svém blogu) bylo i to, že ho „stále více štvou řeči tolika spoluevropských spoluintelektuálů o tom, jak je Amerika zlotřilá a jak se Evropa má raději spojit s Ruskem a Čínou, aby vytvořila vůči Americe protiváhu“). Patrně i proto tedy autor zdůrazňuje právě duchovní vliv Ameriky, ať už u zprostředkovaného přes Masaryka, Václava M. Havla, či Ivana M. Havla, ať šlo o souvislost O. Březiny a W. Whitmana, oblíbených básníků Havlova mládí, nebo vyzdvižení toho, že kniha *Prosím stručně*, po *Dopisech Olze* dle Putny druhá nejsilnější „duchovní“ kniha Václava Havla, byla psána v USA, v době půlročního Havlova pobytu na Columbia University v New Yorku. Nevím, jestli není vliv Ameriky v knize pojat příliš disproporčně, ale vzhledem k tomu, že její podtitul zní *České a americké kontexty*, šlo

patrně o záměr. Diskutabilní se mi také zdá mluvit přímo o „americkém New Age“. Nicméně právě pasáže o vlivu „newageové“ Kalifornie na Kampademii mne na knize zaujaly nejvíce. Jednotlivé osobnosti Kampademie jsou totiž sice známy, ale ne jejich vzájemné vztahy a myšlenkové souvislosti. Putna zdůrazňuje, že Kampademie především překračovala hranice: nejen mezi filosofií a náboženským myšlením, nejen mezi filosofií a „novou vědou“, ale i mezi spiritualitou New Age a ostentativně tradičním katolicismem.

Připojme, že jako katolík Putna nemůže nezmínit Havlův vztah ke katolictví: Havel se podle něj setkává s katolicismem hlavně v sociální a mentální podobě – s katolicismem coby osobní identitou, ke které se hlásila významná část disidentské komunity a speciálně velká část jeho nejbližších filosofických přátel. Podle Putny tedy Havel nechová vůči katolicismu onen typ „bazálního“ odporu, který byl typický pro jeho předchůdce. Pokud se zmiňuje o specifických prvcích katolické nauky, mluví vždy s úctou, ve vězení se dokonce účastní vysloveně „tradičních“, „předmoderních“ úkonů zbožnosti, jako je půst před Velikonoci. Sympatické ale je, že si autor zároveň je vědomý vzájemných odlišností a že se nesnaží Havla si duchovně „přivlastnit“. A i když bylo jeho téma obtížně uchopitelné, to, co se na něm vůbec dá pojmenovat, pojmenoval citlivě a s velkou erudicí.

<http://www.iliteratura.cz/clanek.asp?polozkaID=25679>